

> Retouradres Postbus 20952 2500 EZ Den Haag

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
T.a.v. Staatssecretaris Mijnbouw, De heer Vijlbrief
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

**College van
Rijksadviseurs**

Korte Voorhout 7
Postbus 16169
2500 BD Den Haag

Contactpersoon
Francesco Veenstra

[Postbus.Rijksadviseurs
@Rijksoverheid.nl](mailto:Postbus.Rijksadviseurs@Rijksoverheid.nl)

Ons briefkenmerk
5633329

Datum 16 februari 2023
Betreft Aanbevelingen versterkingsopgave

Geachte heer Vijlbrief,

In het gesprek dat ik met u voerde in augustus 2022, vergeleek ik de versterkingsoperatie in Groningen met de naoorlogse wederopbouw. Het gaat bij deze omvangrijke operatie om veel meer dan het herbouwen van individuele huizen. De eeuwenlang opgebouwde cultuur van een plek moet recht worden gedaan. Nieuwe huizen worden gebouwd voor 50 of 100 jaar; huizen waarin meerdere opvolgende generaties hun leven zullen doorbrengen. Dit vraagt om professionele begeleiding van bewoners en eigenaren in een gebied waar wordt gebouwd met een verleden en waar tegelijkertijd de toekomst wordt vormgegeven. Architecten zijn in staat om een ontwerp in een ruimtelijke context te plaatsen, bovendien zijn zij opgeleid om van de start van een ontwerp tot aan de oplevering bewoners en opdrachtgevers te begeleiden. Ze zijn kortom bij uitstek gewend om in andermans schoenen te staan. Waarom hebben zij in de versterkingsopgave nu geen fundamentele rol?

Spanning tussen kwaliteit en snelheid

Ook ik merk na vele gesprekken met bewoners uit het Groninger aardbevingsgebied dat zij al jaren vastzitten in het versterkingsdossier dat hun leven voor een groot deel beheerst. Dat geldt overigens ook voor alle betrokken professionals.

De focus in deze opgave ligt nu op snelheid en budget. Maar echt wezenlijke onderwerpen als oog voor de unieke landschappelijke en monumentale kwaliteiten van het gebied, de economische potenties, energietransitie, gebruik van duurzame bouwmaterialen en klimaatbestendigheid komen slechts beperkt aan bod. Het is een gemiste kans wanneer de versterkingsoperatie in 2028 is afgerond, maar niet gepaard is gegaan met een kwaliteitsimpuls die aansluit bij de eigenheid en logica van het gebied en daarmee ook toegevoegde waarde oplevert voor toekomstige generaties.

U gaf tijdens het Commissiedebat van 1 februari jl. aan met mij in gesprek te willen gaan over de ruimtelijke kwaliteit bij de versterkingsopgave. U gaf ook aan dat dat een ingewikkeld punt is, omdat de versterkingsopgave niet mag vertragen door te veel variaties te gaan toepassen bij sloop/nieuwbouw.

Spanning tussen kwaliteit en snelheid hoor ik in de praktijk regelmatig als een argument om kwalitatieve doelstellingen naar beneden bij te stellen. Voor de omvangrijke opgave in het Groningse versterkingsgebied is inboeten op kwaliteit zorgelijk. Ik constateer dat, ondanks de tomeloze inzet, kennis en kunde van de betrokken partijen, de ruimtelijke kwaliteit beter moet worden geborgd in de ambities en processen rondom de versterking. Dit betreft een opgave op drie schaalniveaus: de woningen, de wijk en het gebied. Op die manier kunnen koppelkansen beter worden benut, wordt geld, capaciteit en expertise doeltreffender ingezet en krijgen bewoners meer duidelijkheid over wat hen te wachten staat.

Het College van Rijksadviseurs werkt, mede op verzoek van de gemeente, mee aan een toekomstperspectief voor Eemsdelta. Met het project *'Repair with Gold'* is o.a. gewerkt aan ontwerpogaven voor specifieke locaties en is in gezamenlijkheid opdracht gegeven voor het opstellen van een gebiedsbiografie. De nadruk ligt daarbij juist op het ontwikkelen van een integrale aanpak voor de versterkingsoperatie, door deze te koppelen aan actuele maatschappelijke opgaven.

Nood aan vakmanschap van de architect

Doordat architecten op dit moment geen fundamentele positie in de versterkingsopgave hebben wordt hun vakmanschap onvoldoende benut en maken ze voor bewoners, eigenaren en de overheid nu niet het verschil. En dat moet anders. Mede op basis van *Repair with Gold*, gesprekken met bewoners en met professionals, doe ik u daarom aanbevelingen op 3 schaalniveaus.

Op het niveau van het gebied:

- Voeg een onafhankelijke ruimtelijke denker toe aan het team van de NCG, naar voorbeeld van de Rijksbouwmeester, de Politiebouwmeester of de Spoorbouwmeester. Hiermee versterkt de organisatie haar kennis als grote opdrachtgever.
- Maak een dergelijke versterkingsbouwmeester verantwoordelijk voor inhoudelijke sturing binnen het gebiedsgerichte werken in de NCG.
- Zet een Atelier Versterking op waar innovatie een plek krijgt en leerervaringen gebundeld en gedeeld worden. Veranker de werkwijze met de gebiedsbiografie.
- Laat de versterking bijdragen aan de concurrentiekracht van het gebied, formuleer een dubbeldoelstelling (zoals Ruimte voor de Rivier).

Op het niveau van het dorp/wijk:

- Stel een beproefde werkwijze op als plan van aanpak waarin werkzaamheden, procesafspraken en verantwoordelijkheden worden vastgelegd. Zorg daarbij voor regelmatige reflectiemomenten om de processen steeds verder te verbeteren.
- Lever een bijdrage aan de dorpsvisies in het licht van de versterkingsopgave: kan de openbare ruimte worden versterkt, klimaatadaptatie, energietransitie, jongerenhuisvesting, voorzieningen, etc. Verbind de versterkingsprojecten en de reguliere projecten met elkaar.
- Werk samen met mede overheden om ervoor te zorgen dat de kaders, randvoorwaarden en kwaliteitsborging op niveau zijn. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om omgevingsvisies, welstandsnota's, gebiedsvisies, gebiedsbiografieën, ontwikkelkaders etc.
- Binnen de dorpenaanpak articuleert de versterkingsarchitect de brug tussen de versterking en de dorpsontwikkeling.

Op het niveau van de woning:

- Zet de architect in als adviseur en vertrouwenspersoon gedurende het hele versterkingstraject van een woning of woningbouwproject.
- Oormerk binnen de integrale versterkingsbudgetten het budget dat beschikbaar is voor de architect.
- Stel (in overleg met de branche- en beroepsverenigingen) een referentiecontract op waarin werkzaamheden, procesafspraken en verantwoordelijkheden worden vastgelegd.

Ik ben ervan overtuigd dat de overheid het tij voor de bewoners in het Groninger aardbevingsgebied kan keren. De enige manier om dat voor elkaar te krijgen is om als overheid naast de bewoners te gaan staan. En door de architect nú in stelling te brengen. Ik ga graag verder het gesprek met u aan over welke rol ik hierin als Rijksbouwmeester kan spelen.

Een afschrift van dit schrijven sturen wij naar de Nationaal Coördinator Groningen. En zal donderdag 16 februari as. op onze website worden gepubliceerd.

Hoogachtend namens het College van Rijksadviseurs,

Francesco Veenstra
Rijksbouwmeester